

BASKETBOL VE FUTBOL SPOR OKULLARINDAKİ SPORCULARININ FAİR PLAY ANLAYIŞLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Cüneyt SEYDİOĞLU¹, İhsan YAĞCI²

ÖZ

Spora ilk adım atan çocukları yetiştiren antrenörlerin spora bakış açılarını belirleyerek sporcularına yarışmalar esnasında, güçleşen şartlar altında dahi kurallara sabırla uymalarını, ahlaklı ve adil bir şekilde mücadele etmeyi temel alan bir eğitim sürecinin oluşmasındaki engelleri belirlemek. Anket formu Vallerand ve arkadaşları tarafından geliştirilen ve Balçıkanlı (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği (MSOS-25) 25 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi ölçek uygulanmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın evreni İstanbul ili, örnekleme ise spor merkezlerinde futbol sporcuları n= 50 ve basketbol sporcusu n= 50 toplamda 18-21 yaş, 22-25 yaş, 26 ve üstü yaş gruplarında 100 sporcu oluşturmaktadır. Verilerin analizleri Windows için hazırlanmış SPSS 24.0 paket programından yararlanılarak yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde futbol sporcularının lehine yüksek bulunmuştur. Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Futbol, Basketbol, Fairplay

COMPARISON OF FAİR PLAY APPROACHES OF ATHLETES IN BASKETBALL AND FOOTBALL SPORTS SCHOOLS

ABSTRACT

Determine the obstacles in the formation of a training process that aims to train the athletes who take the first steps to sports, to follow the sports perspectives patiently, to compete with the rules patiently and to fight morally and fairly, even under difficult conditions. The 5-dimensional likert type scale consisting of 25 items and 5 sub-dimensions was applied to the multidimensional sportsmanship orientation scale (MSOS-25) developed by Vallerand and his friends and adapted to Turkish by Balçıkanlı (2009). This study was conducted in Istanbul, Turkey. The sample consists of 100 athletes in the sports centers: football athletes n = 50 and basketball athletes n = 50 in the 18-21 age group, 22-25 age group, 26 and over age group. The data were analyzed using the SPSS 24.0 package program prepared for Windows. As a result of this study, when the average values of the football and basketball athletes regarding the scale question items were examined, it was found high in favor of football athletes. When the average values of football and basketball athletes related to the scale question items were examined, it was high in favor of football athletes.

Keywords: Football, Basketball, Fair play

¹ İstanbul Topkapı Üniversitesi, cuneytseydioglu@topkapi.edu.tr ORCID: 0000-0002-4595-0574

² ihsanyagci@hotmail.com ORCID: 0000-0002-3607-8585

GİRİŞ

İngilizce bir kelime olan Fairplay'in geçmişine baktığımız da karşımıza ilk olarak Fairness kelimesi karşımıza çıkmaktadır. İngilizce Fair-Play kelimesi dürüst ve adil olmak, kişilerin hakkına saygılı olmak, saygılı ve ahlaklı olmak gibi gelmektedir. 19. Yüzyılın ilk çeyreğinde İngiltere' de Fairness sözcüğü Gentleman' ın belirgin bir özelliği durumundaydı.

Fair-Play kavramı, evrensel olarak kabul görmüş adil ve dürüst sporu destekleyen ve gerçekleşmesini sağlamaya çalışan bir düşüncedir. Spor, kendi içindeki adaleti sağlamadan herhangi bir anlam veya maksattan yoksundur (Canadian Centre for Ethics in Sport, www.cces.ca).

Fair-Play, aynı zamanda bir felsefedir. Sporun bize ve çocuklarımıza öğretmesini istediğimiz olumlu değerler ve dersler için, sporun bütünü ile bütünleşmeyi ve anlaşmayı işaret eder (Canadian Centre for Ethics in Sport, www.cces.ca). Çocuk ve gençlerin hoşgörülü, ahlaklı, erdemli, saygılı davranışlarını olumlu olarak pekiştiren fair play bilincinin eğitimde aşılması toplumsal gelişimimizde, özellikle gençlerin kişisel gelişiminde büyük rol oynamaktadır (Şahin, 2016).

Fair-Play, sporcuların yarışmalar esnasında, güçleşen durumlarda dahi kurallara sabırla, bilinçli ve tutarlı bir şekilde sadık kalmaları, fırsat eşitliği içinde haksız dezavantajları kabullenmemeyi, rakibin haksız dezavantajlarından yararlanmamayı, rakibini düşman değil, oyunun gerçekleşmesi için kendisi ile eşit haklara sahip birey olarak görmeleri ve değer vermeleri çabalarında gösteren bir felsefi düşüncedir (Yıldırım, 2004).

Spor, bireylerin psikolojik, sosyolojik açıdan daha iyi bir duruma gelmesi noktasında bir araç olarak görülmektedir (Gül ve ark., 2021). Sporda fair play kavramının tarihsel kökenleri, Antik Çağ Olimpiyat Oyunları, Orta Çağ şövalye Turnuvaları ve 19. yüzyıl İngiltere'sinin sosyo-kültürel yapısı; özellikle yatılı kolejlerde (Puplik School), amatör kurallar ve sosyal sınıflar içerisinde bu kavramın kendine bir anlam bulduğu görülmektedir. Günümüzdeki anlamıyla fairplay kavramının, genellikle 19. yüzyılda İngiltere'de ortaya çıktığı ileri sürülmektedir (Yıldırım, 1992, Akt; Bozdemir, 2017: 52).

Antik Çağda spor denildiği zaman akla ilk gelen Klasik Olimpiyatlardır. Oysa Klasik Olimpiyatlar o dönemde düzenlenen ve "Oyun" a da dayanan şenliklerden yalnızca, fakat en etkili olanıdır. Spor şenlikleri yalnızca sporla sınırlı değildi. Sporun yanında felsefe tartışmaları, sanat etkinlikleri de sürer, ayrıca pazar ve panayırarda ticari ilişkiler yoğunlaşırdı (Erdemli, 2008, Akt; Topan, 2011: 35). Önemli olan akıp giden değil, akıp gidenin gerisinde, asıl olanın fark edilebilmesi, ona değin kısa süreli de olsa bir yaşamın sağlanabilmesiydi. Bu nedenle sportif etkinlik gibi, oyunları düzenleyen kuralların da olabildiğince katı, olabildiğince hoşgörüsüz bir şekilde düzenlendiği görülmektedir (Erdemli, 2008, Akt; Topan, 2011: 35).

Fair Play, futbol oyununu dürüstlük içinde oynama, rakibe sportmence davranma düşüncesinden hareketle, müsabakalara katılan kulüple, oyuncular, hakemler, teknik yönetici, öğretici, eğiticiler ve seyircilerin oyun veya her araştırma kurallarına riayet etmeleri, karşı takım oyuncularına, maçı

yönetenlere, maçla ilgili diğer görevlilere, seyircilere, basın ve yayın temsilcilerine sportmence davranmaları ve bu konuda her türlü çabayı harcamaları, maçlara katılan herkesin, maçtan önce, maç sırasında ve maç sonrasında, maçın sorununa ve maçı yönetenlerin verdiği kararlara saygılı davranmaları Fair Play harekettir (TFF, 1999, Akt; Kotan, 2004: 49). Mutlak başarıyı öngören ve bu yönde yoğun çaba sarf edilen günümüz performans sporlarında, başarıya ulaşmak için aldatici ve acımasız stratejiler geliştirilmektedir. Bu anlayışın belirgin kriteri, oyun içinde kurallara uygun olmayan davranışları hakeme fark ettirmeden yapmaktadır. Özellikle profesyonel alanda, sporcuların Fair Play kurallarına aykırı davranışlara yönelmeleri, bireysel ve toplumsal beklentilerin başarı çabasından kaynaklanmaktadır. Hatta bu tür davranışlar toplumda sporcuları mutsuz olmaya sürüklediği söylenebilir (Çebi ve ark., 2018). Kamuoyu, taraftarlar, medya, sponsorlar, politik çevreler, doktor, kulüp, antrenör ve spor örgütü, sporcular üzerinde şiddetli bir baskı uygulamakta, bu da onları yalın faydacı başarı imkanlarını aramaya yönlendirmektedir (Yıldırım, 2002, Akt; Kotan, 2004: 49). Bu kamuoyu baskısı ile kulüpler, rakipleri ile olan mücadelelerinde taraftarlarını bir silah olarak kullanmaları etik bir davranış değildir (Akpınar, 2019).

Fair Play, müsabakaya katılan sporcuların oyun kurallarına mutlak saygı göstermelerini gerektirdiği gibi, mutlak saygının ötesinde, özellikle müsabaka sporlarının belirli bir ruh hali içinde sürdürülmesini de gerektirmektedir. Fair Play yalnızca müsabakaya katılan kişilerin görevi değildir. Oyuncular kadar antrenörler, hakemler, seyirciler ve müsabaka ile ilgilenen tüm görevlilerin, basın ve televizyon kurumlarının Fair Play kurallarına uygun olarak hareket etmeleri gerekmektedir (Fıratlı, 1998, Akt; Kotan, 2004: 50). Ülkemizde 1981 yılında Fair Play Komisyonu kurulmuş ve aynı yılın mayıs ayında fair play ödülleri dağıtılmıştır. Bu gelenek, bugün de sürdürülmektedir (Kalkan, 2017).

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma, İstanbul ilinde spor okullarındaki basketbol ve futbol sporcularının fair play anlayış düzeylerinin incelenerek tespitini belirlemeye yönelik betimsel ve tanımlayıcı bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Çalışma Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray spor okullarındaki futbol ve basketbol sporcularını kapsamaktadır. Bu doğrultuda çalışmanın evreni İstanbul ili, örnekleme ise spor merkezlerinde futbol sporcuları n= 50 ve basketbol sporcusu n= 50 toplamda 18-21 yaş, 22-25 yaş, 26 ve üstü yaş gruplarında 100 sporcu oluşturmaktadır

Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kağıtları kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgileri belirlemeye yönelik sorular bulunmakta, ikinci bölümde ise sporcuların fairplay davranışları belirlenmesi amaçlandığı için Vallerand ve

arkadaşları tarafından geliştirilen ve Balçıkanlı (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği (MSOS-25) kullanılmıştır. Ölçeğin uygulamasından elde edilen veriler, SPSS paket programında analiz edilecek ve araştırmacı tarafından yorumlanacaktır. Ölçek 25 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. 20 maddelik soru formunun tüm madde bazında "beni hiç tanımlamıyor, beni çok az tanımlıyor, beni kısmen tanımlıyor, beni oldukça tanımlıyor, beni tam olarak tanımlıyor" cevaplarını içermektedir. Çeviri ve pilot çalışma aşaması ölçek sahibi tarafından ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışması Ankara'da bulunan futbol kulüplerinden tesadüfi yöntemle seçilen 110 futbolcu üzerinde yapılmıştır. Orijinal MSOS'un alt boyutlarını; Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık, Rakibe Saygı ve son olarak Negatif Yaklaşımlar, oluşturmaktadır. "Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği" alt boyutu ile ilgili 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20. sorularını kapsamaktadır. Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe versiyonu 4 faktörlü bir yapıya ve 20 maddeye sahip 5'li likert ölçek tipindedir (1= beni hiç tanımlamıyor, 2=beni çok az tanımlıyor, 3=beni kısmen tanımlıyor, 4=beni oldukça tanımlıyor, 5=beni tam olarak tanımlıyor). Cronbach Alpha değerleri ise; Faktör 1 (Sosyal Normlara Uyum) 0,86; Faktör 2 (Kurallara ve Yönetime Saygı) 0,83; Faktör 3 (Sporda Sorumluluklara Bağlılık) 0,91; Faktör 4 (Rakibe Saygı) 0,82'dir. Değerler, yüksek derecede güvenilir düzeyde olduğu ölçek sahibi tarafından belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verileri futbol sporcuları n=50 ve basketbol sporcuları n=50 olmak üzere toplamda 100 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 22.0 paket programından yararlanılarak çözümlenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek için Kolmogorov-Simironov ve ShapiroWilk testlerine bakılarak verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği bulunmuştur. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemleri olarak sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanılmıştır. İki bağımsız grup (basketbol ve futbol sporcuları) arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında, nonparametrik testlerden Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Gruplu değişkenler arasındaki ilişki Ki-Kare analizi uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi .05

Bulgular kapsamında ilk olarak araştırmaya katılan öğrencilerin demografik dağılımları incelenmiş, daha sonra ise katılımcıların saldırganlık düzeylerini belirlemek amacıyla öğrencilerin demografik özelliklerine göre analizler gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR**Tablo 1.** Futbol sporcularının Kolmogorow Simirnow analizine ilişkin verileri

	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
CİNSİYET	,360	50	,000	,634	50	,000
YAŞ	,310	50	,000	,781	50	,000
MEDENİ DURUM	,401	50	,000	,616	50	,000
EĞİTİM	,455	50	,000	,566	50	,000
SOSYOEKONOMİK DÜZEY	,279	50	,000	,798	50	,000
DENEYİM	,323	50	,000	,749	50	,000

Veri sayısı 30' dan fazla olduğundan Kolmogorov-Simirnov (Lilliefors) testi sonucu incelenmiş olup, sporcuların değişkenlerinde anlamlılık değerlerinin 0,05'ten küçük olması ve çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları dışında olması nedeniyle verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği bulunmuştur.

Tablo 2. Basketbol sporcularının Kolmogorow Simirnow analizine ilişkin verileri

	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
CİNSİYET	,360	50	,000	,634	50	,000
YAŞ	,392	50	,000	,667	50	,000
MEDENİ DURUM	,507	50	,000	,441	50	,000
EĞİTİM	,441	50	,000	,519	50	,000
SOSYOEKONOMİK DÜZEY	,415	50	,000	,616	50	,000
DENEYİM	,313	50	,000	,776	50	,000

Veri sayısı 30' dan fazla olduğundan Kolmogorov-Simirnov (Lilliefors) testi sonucu incelenmiş olup, sporcuların katılımcıların değişkenlerinde anlamlılık değerlerinin 0,05'ten küçük olması ve çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları dışında olması nedeniyle verilerin normal dağılıma uygunluk göstermediği bulunmuştur.

Tablo 3. Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri

		N	X	SS.
1. Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim	Futbol	50	4,2200	,41845
	Basketbol	50	4,2400	,43142
2. Hakem kararlarına uyarım.	Futbol	50	4,5000	,50508
	Basketbol	50	4,4200	,49857
3. Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	Futbol	50	4,3200	,51270
	Basketbol	50	4,2600	,44309
4. Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	Futbol	50	4,3200	,47121
	Basketbol	50	4,3800	,49031
5. Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.	Futbol	50	4,2600	,44309
	Basketbol	50	4,3600	,48487
6. Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	Futbol	50	4,4200	,49857
	Basketbol	50	4,4000	,49487
7. Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	Futbol	50	4,5400	,50346
	Basketbol	50	4,4200	,49857
8. Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	Futbol	50	4,6000	,49487
	Basketbol	50	4,5400	,50346
9. Bir yarışmadan sonrakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	Futbol	50	4,4600	,50346
	Basketbol	50	4,5000	,50508
10. Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	Futbol	50	4,6200	,49031
	Basketbol	50	4,4800	,50467
11. Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	Futbol	50	4,5200	,50467
	Basketbol	50	4,5600	,50143
12. Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim	Futbol	50	4,6200	,49031
	Basketbol	50	4,5600	,50143
13. Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	Futbol	50	4,5600	,50143
	Basketbol	50	4,3800	,49031
14. Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	Futbol	50	4,4200	,49857
	Basketbol	50	4,5000	,50508
15. Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	Futbol	50	4,5000	,50508
	Basketbol	50	4,3800	,49031
16. Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	Futbol	50	4,4400	,50142
	Basketbol	50	4,5200	,50467
17. Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	Futbol	50	4,4800	,50467
	Basketbol	50	4,5000	,50508
18. Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	Futbol	50	4,5000	,50508
	Basketbol	50	4,5800	,49857
19. Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	Futbol	50	4,4600	,50346
	Basketbol	50	4,4400	,50143
20. Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.	Futbol	50	4,4000	,49487
	Basketbol	50	4,4200	,49857

Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. En yüksek ortalamalar incelendiğinde; “Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam” (X=4,5400) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. “Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum”(X=4,6000) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. “Yaptığım sporun tüm

kurallarına uyarım'' (X=4,6200) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. "Eksiklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm'' (X=4,5600) basketbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. "Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim''(X=4,6200) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. "Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim'' (X=4,5600) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. "Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim'' (X=4,5800) basketbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır.

Tablo 4. Futbol ve basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin Mann Whitney U analiz değerleri

		N	X	sd	p
1. Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim	Futbol	50	50,00	1225,0	,813
	Basketbol	50	51,00		
2. Hakem kararlarına uyarım.	Futbol	50	52,50	1150,0	,030
	Basketbol	50	48,50		
3. Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	Futbol	50	52,13	1168,5	,484
	Basketbol	50	48,87		
4. Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	Futbol	50	49,00	1175,0	,531
	Basketbol	50	52,00		
5. Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım.	Futbol	50	48,00	1125,0	,282
	Basketbol	50	53,00		
6. Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	Futbol	50	51,00	1225,0	,840
	Basketbol	50	50,00		
7. Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	Futbol	50	53,50	1100,0	,045
	Basketbol	50	47,50		
8. Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum.	Futbol	50	52,00	1175,0	,547
	Basketbol	50	49,00		
9. Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım.	Futbol	50	49,50	1200,0	,006
	Basketbol	50	51,50		
10. Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	Futbol	50	54,00	1075,0	,162
	Basketbol	50	47,00		
11. Eksikliklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm.	Futbol	50	49,50	1200,0	,690
	Basketbol	50	51,50		
12. Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim	Futbol	50	52,00	1175,0	,044
	Basketbol	50	49,00		
13. Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	Futbol	50	55,00	1025,0	,073
	Basketbol	50	46,00		
14. Hatalı karar verdiğinde bile hakeme saygımı kaybetmem.	Futbol	50	48,50	1150,0	,425
	Basketbol	50	52,50		
15. Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	Futbol	50	53,50	1100,0	,229
	Basketbol	50	47,50		
16. Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	Futbol	50	48,50	1150,0	,042
	Basketbol	50	52,50		
17. Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	Futbol	50	50,00	1225,0	,842
	Basketbol	50	51,00		
18. Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	Futbol	50	48,50	1150,0	,425
	Basketbol	50	52,50		
19. Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	Futbol	50	51,00	1225,0	,841
	Basketbol	50	50,00		
20. Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedeklerimi ona ödünç veririm.	Futbol	50	50,00	1225,0	,840
	Basketbol	50	51,00		

Futbol ve basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin karşılaştırmalar

incelendiğinde; ‘‘Hakem kararlarına uyarım’’ (U=1150,0; p= ,030; <,05) futbol sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır.

‘‘Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam’’ (U=1100,0; p= ,045; <,05) futbol sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır. ‘‘ Bir yarışmadan sonra rakibimi iyi performansından dolayı kutlarım’’ (U=1200,0; p= ,006; <,05) basketbol sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır. ‘‘Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim’’ (U=1175,0; p= ,044; <,05) futbol sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır. ‘‘Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım’’ (U=1150,0; p= ,042; <,05) basketbol sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, İstanbul ilinde spor okullarındaki basketbol ve futbol sporcularının fair-play anlayış düzeylerinin incelenerek tespitini belirlemeye yönelik tanımlayıcı bir çalışmadır. Çalışma Fenerbahçe, Beşiktaş ve Galatasaray spor okullarındaki futbol ve basketbol sporcularını kapsamaktadır.

Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. En yüksek ortalamalar incelendiğinde; ‘‘Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam’’ (X=4,5400) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin oyunda kalması için hakemle konuşurum’’(X=4,6000) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Yaptığım sporun tüm kurallarına uyarım’’ (X=4,6200) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Eksiklerimi gidermek için neler yapacağımı düşünürüm’’ (X=4,5600) basketbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunu durdurmasını isterim’’(X=4,6200) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim’’ (X=4,5600) futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. ‘‘Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim’’ (X=4,5800) basketbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır. Futbol ve basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin yüzdeler incelendiğinde; katılımcıları ‘‘oldukça tanımladığı’’ ve ‘‘ tam tanımladığı’’ yönünde olumlu cevaplar tespit edilmiştir. ‘‘Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim’’ (%78,0 ile, X₂=1,056; p=,008;<05) futbol sporcularını oldukça tanımladığı yönünde yüksek çıkmıştır ve anlamlı farklılık bulunmuştur. ‘‘Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm’’ (%78,0 ile, X₂=1,896; p=,038;<05) basketbol sporcularını oldukça tanımladığı yönünde yüksek çıkmıştır ve anlamlı farklılık bulunmuştur. ‘‘Bir yenilgiden sonra rakip takım antrenörü ile tokalaşırım’’ (%74,0 ile, X₂=1,169; p=,028;<05) futbol sporcularını oldukça tanımladığı yönünde yüksek çıkmıştır ve anlamlı farklılık bulunmuştur (Kalkavan, 2018). ‘‘Farklı düzeydeki futbolcuların sportmenlik anlayışlarının incelenmesi’’ isimli çalışmada Profesyonel futbolcuların Fantezi Eğilimi puan ortalamaları, Sporda Sorumluluklara Bağlılık düzeyleri açısından anlamlı bir fark yaratmadığını

[F2,130= .170; p>.05] tespit etmiştir. Kurallara ve yönetime saygı düzeyi ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmadığını [F2,130= .429; p>.05]. Test sonuçları futbolcuların; yaş, eğitim, sporculuk düzeyi, spor yapma yılı ve millilik durumlarına göre sportmenlik anlayışları arasında önemli farklar olduğunu göstermiştir. (Topan, 2011), “Ortaöğretim kurumlarında okullar arası futbol müsabakalarına katılan öğrencilerin fairplay anlayışlarının kulüp deneyimlerine göre incelenmesi çalışmasında yönetime saygı ve rakibe saygı alt boyutlarına ait ifadelerin tümüne verdikleri cevapların genel ortalaması kendilerini “oldukça” tanımladığı yönünde olduğunu, (p=0.512) belirtmiştir. Öğrenciler sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutundaki ifadelerin ise kendilerini “tam olarak” tanımladığı yönünde görüp belirtmektedir (p=0.04) öğrencilerin Sosyal Normlara Uyum ve Kurallara ve Yönetime Saygı davranışlarını sergilemede erkek öğrencilerden daha ilerde olduklarını görmüştür. (Teke, 2018), “Sporcuların kişilik özelliklerinin fair-play davranışına etkisinin incelenmesi çalışmasında, kadınların erkeklere göre, yaşı küçük olanların ise yaşı büyük olanlara göre daha fazla fair-play davranışına sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca sporcuların kişilik özelliklerinden “sorumluluk duygusu” ve “yumuşak başlılık” fair-playe yönelik anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. (Gürpınar, 2013), “Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri” çalışmasında, yaşa göre kurallara ve yönetime saygı alt boyutu ile ölçek toplam puanları (p<0,05) ve rakibe saygı (p<0,01) alt boyutunda fark anlamlı bulunmuştur. Ölçek toplam puanlarında 22 ve üstü yaşa sahip sporcuların sportmenlik puanları 21 ve altı yaşa sahip sporculardan anlamlı olarak farklı olduğunu tespit etmiştir. (Güllü, 2018), “Milli güreşçilerin sportmenlik yönelim düzeyleri üzerine bir araştırma ” çalışmasında en düşük ortalama rakiplerine saygı yönelimi alt boyutunda olduğunu, erkek milli güreşçilerin kadın milli güreşçilere göre rakibe saygı yönelimlerinin daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Futbol ve basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin yüzdelik değerler incelendiğinde; katılımcıları “oldukça tanımladığı” ve “ tam tanımladığı” yönünde olumlu cevaplar tespit edilmiştir. Futbol sporcularının cinsiyet değişkenine göre ölçek soru maddelerine verdikleri cevaplara ilişkin karşılaştırmalar incelendiğinde; kadın sporcularının lehine anlamlı çıkmıştır. Basketbol sporcularının yaş gruplarına göre ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde 18-21 yaş grubu lehine yüksek çıkmıştır. Futbol ve Basketbol sporcularının ölçek soru maddelerine ilişkin ortalama değerleri incelendiğinde futbol sporcularının lehine yüksek çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Arıpınar, E. ve Donuk, B. (2011). Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar fair play. Ötüken Yayınları. İstanbul.

Balçıkınlı, G. (2009). “Profesyonel Futbolcuların FairPlay’e Yönelik Davranışları ile Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki ilişki”. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Bozdemir, O. (2017). “Basketbol Oynayan Farklı Eğitim Kademelerindeki Öğrencilerin Spor Ortamındaki Empati Becerileri ile Fair Play Davranışları Arasındaki İlişki”. Gazi Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Çebi, M., Eliöz, M. ve Akbuğa, E. (2018). Sporcularda damgalama. *Turkish Studies Social Sciences*, 13(26), 395-403.

Erdemli, A. (2008). “Spor Yapan İnsan”. İstanbul: E Yayınları.

Gül, M., Gül, O. ve Uzun, R. N. (2021). Türk- İslam medeniyetinde spor kültürü: okçuluk, binicilik ve güreş özelinde olgular. *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, 16(31), 119-135

Güllü, S. “Sporcuların Antrenör-Sporcu İlişkisi ile Sportmenlik Yönelimleri Üzerine Bir Araştırma” *Spormetre*,16(4),190-204, 2018.

Gürpınar, “Basketbolcuların ve Futbolcuların Sportmenlik Yönelimleri” *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(1-4), 1-9, 2017

Kalkan, T. (2017). 12-15 yaş grubu kadın hentbolcuların müsabaka öncesi kaygı durumlarının fair play tutumlarına etkisinin incelenmesi (Amasya İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Kalkavan, A. “Farklı Düzeydeki Futbolcuların Sportmenlik Anlayışlarının İncelenmesi” 3. Uluslararası Avrasya Spor Eğitim ve Toplum Kongresi Tam Metin Kitabı, 15-18 Kasım 2018.

Kotan, R. (2004). “Profesyonel Futbol Takım Taraftarlarının Fair Play Anlayışları Üzerine Bir Araştırma” (Trabzon İl Örneği). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı

Teke, E. (2018). “Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Fair-Play Davranışına Etkisinin İncelenmesi”. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Topan, A. (2011). “Ortaöğretim Kurumlarında Okullar Arası Futbol Müsabakalarına Katılan Öğrencilerin Fair Play Anlayışlarının Kulüp Deneyimlerine Göre 84 İncelenmesi”. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı.

Yıldıran, İ. (1992). “Sporda Fair-Play Kavramının Tarihsel Boyutları”. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri 2. Ulusal Kongresi Bildirileri, Yayın No:3. Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yayınları, 174-179, Ankara.

Şahin, A. (2016). Sporda fair play kavramı: fair play’ın önemi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-30.

Yıldıran, İ. (2002). “Fair-Play: Kapsamı, Türkiye’deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri”. 7.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresine Sunulan Bildiri (Teksir), 17-29 Ekim, Antalya.